

ЗМІСТ І КЛАСИФІКАЦІЯ КРИТЕРІЇВ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Артем Олександрович ЄФРЕМОВ,

*кандидат юридичних наук,
начальник Головного управління ДПС
у Харківській області як відокремленого підрозділу
Державної податкової служби України*

Дослідження процесу ефективності реалізації державної податкової політики як одного з основних напрямів загальної державної політики, а також визначення конкретних критеріїв її оцінювання дає змогу визначити її як систематичну процедуру, котра здійснюється на всіх стадіях і етапах формування та реалізації податкової політики з метою з'ясування можливостей досягнення поставлених цілей, внаслідок здійснення конкретних діянь і прийняття управлінських рішень. Звичайно, будь-яке оцінювання повинно провадитись на підставі сформованих критеріїв, а у випадку оцінювання ефективності державної податкової політики – на підставі сукупності соціальних, управлінських, правових і економічних критеріїв. Одночасно, проведення паралельного оцінювання єдиного процесу за чотирма різними групами критеріїв є досить складним і об'ємним завданням, а паралельне здійснення чотирьох окремих процедур оцінювання може негативно позначитись на темпах реалізації податкової політики. Тому, в даному випадку важливо сформулювати уніфікований перелік критеріїв, що дав змогу провести комплексне оцінювання здійснення податкової політики.

На підставі проведеного вище налізу сукупності різноманітних критеріїв можемо запропонувати наступні їх групи:

1. Соціальні критерії у межах яких оцінюється рівень соціального розвитку населення, котрий при ефективності державної податкової політики повинен свідчити про поліпшення якості життя усіх верств населення, внаслідок реалізації державної податкової політики.

2. Правова група оцінюються за двома видами критеріїв:

1) техніко-юридичні, під час формування якого враховується якість, чіткість, логічність, стабільність приписів законів і підзаконних нормативно-правових актів, які видаються в межах реалізації державної податкової політики, їх узгодженість із іншими положеннями чинного законодавства, в тому числі такому аналізу повинна підлягати сама актуальна стратегія державної податкової політики та план її втілення – на етапі формування;

2) правоохоронні, за допомогою якого можна встановити: кількість вчинених кримінальних і адміністративних правопорушень у податковій сфері; рівень детінізації сфери оподаткування в порівнянні з попередніми роками.

3. Група критеріїв управлінського процесу використовується на всіх рівнях реалізації державної податкової політики (загальнодержавному, місцевому та локальному), та передбачає визначення: ефективності і обґрун-

тованості управлінських рішень, а також оперативності та якості їх виконання; успішності організації роботи податкових органів.

4. Економічна група включає наступні критерії: загальний обсяг податкових надходжень; різницю між реальними та очікуваними результатами; розвиток підприємництва; динаміку внутрішнього валового продукту. Важливо зауважити, що оцінка за економічною групою критеріїв можлива виключно на стадії реалізації державної податкової політики, при чому для отримання обґрунтованих даних така оцінка повинна провадитись не частіше одного разу на рік (виходячи з того, що закон про Державний бюджет приймається кожен рік), тому що такі показники можна оцінити лише зі спливом тривалого проміжку часу, адже за декілька тижнів або місяців неможливо прослідкувати динаміку внутрішнього валового продукту, так само як і розрахувати загальний обсяг податкових надходжень.

Наведену вище систему критеріїв оцінки ефективності реалізації державної податкової політики в Україні може бути розширено, шляхом уточнення чи деталізації деяких із перелічених переліків критеріїв. У той же час, вважаємо, що він містить в собі найсуттєвіші критерії для проведення всебічної оцінки державної податкової політики, та може бути використаний в якості основного індикатору оцінки успішності даного виду державної політики. Разом із тим, вироблення критеріїв оцінки ефективності реалізації державної податкової політики в Україні для проведення останньої недостатньо, адже вони повинні отримати своє легальне закріплення на рівні з засадами та процедурою такого оцінювання.

Отже, таку систему критеріїв необхідно закріпити в перспективній стратегії державної податкової чи фінансової політики разом із визначенням строків і переліком суб'єктів проведення такого оцінювання. Щодо суб'єктів проведення оцінювання державної податкової політики важливо наголосити, що його повинні провадити відповідні компетентні суб'єкти – фахівці в галузі соціології, юриспруденції, теорії управління та економіки. Такі фахівці можуть проводити оцінювання колективно або ж залучені в складі тимчасової комісії, робочої групи, а також здійснювати оцінювання індивідуально.

Зі свого боку, законодавча регламентація оцінювання державної податкової політики як єдиної комплексної процедури, що складається з низки аспектів потребує чіткого розмежування видів критеріїв оцінки, суб'єктів її здійснення та часу проведення. В протилежному випадку проведення оцінки ефективності державної податкової політики неналежними суб'єктами в одні й ті ж самі строки не призведе до отримання об'єктивних результатів, а деякі показники, котрі необхідно оцінювати після спливу значного проміжку часу взагалі складно буде визначити. Насамперед, мається на увазі економічна група критеріїв, зокрема такі показники як: обсяг податкових надходжень, динаміка внутрішнього валового продукту тощо. Таким чином, критерії оцінювання державної податкової політики ми пропонуємо розрізняти залежно від:

1) характеру критеріїв: а) соціальні критерії, які визначають прогрес суспільства внаслідок проведення державної податкової політики, що безпосередньо впливає на майновий стан громадян і рівень їх життя; б) правові критерії стосуються якості нормативно правових актів, які рег-

ламентують організацію роботи та здійснення різноманітних заходів у межах проведення державної податкової політики, а також стосується зменшення рівня податкових правопорушень; в) критерії оцінки управлінського процесу визначають ефективність внутрішньоорганізаційного аспекту забезпечення функціонування суб'єктів, які реалізують заходи державної податкової політики; г) економічні критерії відображають якість нарощування матеріальних ресурсів і їх обсяг;

2) періоду застосування критеріїв, такі, що використовуються: а) одночасно за всіма групами критеріїв, а власне процедура оцінювання, частіше за все, здійснюється колективно, в рамках роботи тимчасово створеної групи чи комісії; б) вибірково, коли оцінка провадиться за обраними групами критеріїв фахівцями в конкретній галузі (соціології, юриспруденції, управління, економіки);

3) терміну використання критеріїв: а) систематично, ті, що використовуються не рідше одного разу на рік (соціальні та економічні групи критеріїв); б) епізодично, ті, які використовуються залежно від потреби на різних етапах формування та реалізації державної податкової політики.

Наприкінці слід зазначити, що ми переконані в необхідності декларування процедури оцінювання ефективності реалізації державної податкової політики в Україні та закріплення груп критеріїв за якими вона повинна провадитись. Важливо легалізувати такий процес в профільному документі, котрий регламентує проведення актуальної державної податкової політики, окремим пунктом, який може мати назву «Оцінювання ефективності державної податкової політики».